

Αρχιπέλαγος Γκούλαγκ (Αλεξάντερ Σολζενίτσιν)

«Με σφιγμένη την καρδιά, χρόνια ολόκληρα δεν δημοσίευα αυτό το έτοιμο βιβλίο: Το χρέος προς τους ζωντανούς βάραινε περισσότερο από το χρέος προς τους νεκρούς. Τώρα όμως που η Υπηρεσία Ασφαλείας το έχει πια στα χέρια της, δεν μου απομένει άλλη λύση παρά να το δημοσιεύσω αμέσως. Σ' αυτό το βιβλίο δεν

υπάρχουν ούτε φανταστικά πρόσωπα, ούτε φανταστικά γεγονότα. Άνθρωποι και τοποθεσίες αναφέρονται με τα πραγματικά τους ονόματα. Αν μερικοί αναφέρονται με τα αρχικά τους, αυτό γίνεται για προσωπικούς λόγους. Αν άλλοι είναι εντελώς ανώνυμοι, αυτό έγινε μόνο και μόνο επειδή η ανθρώπινη μνήμη δεν συγκράτησε τα ονόματα -αλλά όλα έγιναν ακριβώς όπως αναφέρονται».

Αλεξάντερ Σολζενίτσιν (1973)

«Πως πηγαίνει κανείς σ' αυτό το μυστηριώδες Αρχιπέλαγος; Κάθε ώρα πετούν για εκεί αεροπλάνα, φεύγουν πλοία, τραίνα ξεκινούνε ξεφυσώντας, αλλά δεν υπάρχει επάνω τους ούτε μια επιγραφή που να δείχνει τον προορισμό τους. Οι υπάλληλοι στις θυρίδες των εισιτηρίων και οι πράκτορες της Σοβτουρίστ (τουρισμός εσωτερικού) και της Ιντουρίστ (τουρισμός εξωτερικού) θα απορήσουν αν ζητήσετε κανένα εισιτήριο για εκεί. Δεν ξέρουν, δεν έχουν ακούσει τίποτα ούτε για το Αρχιπέλαγος γενικά, ούτε για κανένα από τα αμέτρητα νησάκια του. Αυτοί που πηγαίνουν να διοικήσουν το Αρχιπέλαγος, βγαίνουν από τις σχολές του Υπουργείου Εσωτερικών. Αυτοί που πηγαίνουν να φρουρήσουν το Αρχιπέλαγος, επιλέγονται μεταξύ των στρατιωτικών επιτρόπων. Και αυτοί που πηγαίνουν εκεί για να πεθάνουν, όπως εσείς κι εγώ, αναγνώστες μου, πρέπει να περάσουν οπωσδήποτε και αποκλειστικά από τη σύλληψη.

Η σύλληψη!

Χρειάζεται να πούμε πως είναι ανατροπή ολόκληρης της ζωής σας; Πως είναι

αστροπελέκι που σας χτυπάει κατακέφαλα; Πως είναι μια αδιανόητη ψυχική αναστάτωση, που δεν μπορεί ο καθένας να τη συνηθίσει και γλιστράει συχνά στην παραφροσύνη; Ο κόσμος έχει τόσα κέντρα όσα και ζωντανά πλάσματα. Ο καθένας μας είναι κέντρο του κόσμου και ο κόσμος θρυμματίζεται, όταν κάποιος σας σφυρίξει: «Συλλαμβάνεστε! Συλλαμβάνεστε!».

Αφού συλλαμβάνεστε εσείς, τι άλλο μπορεί ν' αντέξει σ' αυτό τον σεισμό; Μη μπορώντας όμως με το θολωμένο μυαλό μας να συλλάβουμε αυτή την ανατροπή του κόσμου, τόσο οι πιο ικανοί όσο και οι πιο απλοϊκοί από μας δεν βρίσκουμε, αυτή τη στιγμή, να αντλήσουμε από όλη την εμπειρία της ζωής μας παρά μόνο την κραυγή: «Εγώ; Γιατί;».

Είναι μια ερώτηση που ειπώθηκε εκατομμύρια και εκατομμύρια φορές πριν από μας και δεν πήρε ποτέ καμιά απάντηση...

[...] Η παραδοσιακή σύλληψη είναι ακόμα, ύστερα, αφού πάρουν τον δύστυχο τον κρατούμενο, η πολύωρη έρευνα του διαμερίσματος από μια σκληρή, ξένη, καταθλιπτική δύναμη. Είναι η διάρρηξη και το άνοιγμα, το ρίξιμο καταγής και το ξερίζωμα από τους τοίχους, το πέταγμα των πραγμάτων που βρίσκονται στις ντουλάπες και στα τραπέζια, το τίναγμα, το σκόρπισμα, το σχίσιμο και το σώριασμα βουνών από σκουπίδια στο πάτωμα, και το τρίξιμο κάτω από τις μπότες. Και δεν υπάρχει τίποτα ιερό όσο διαρκεί η έρευνα! Όταν έπιασαν τον μηχανοδηγό των τρενών, Ινόσιν, στο δωμάτιο βρισκόταν το φέρετρο με το παιδί του, που μόλις είχε πεθάνει. Οι εκπρόσωποι του νόμου πέταξαν το παιδί από το φέρετρο, και έψαξαν και εκεί! Σηκώνουν ακόμα και τους αρρώστους από τα κρεβάτια τους και λύνουν τους επιδέσμους. Τίποτα δεν μπορεί να θεωρηθεί παράλογο στη διάρκεια της έρευνας!».

(Αποσπάσματα από το βιβλίο)

Το «Αρχιπέλαγος Γκούλαγκ», γράφτηκε κατά την δεκαετία 1958-1968 κι εκδόθηκε για πρώτη φορά, το 1973, από τον Ρώσο συγγραφέα, Αλεξάντερ Σολζενίτσιν, ο οποίος γνώρισε κι ίδιος τη φρίκη των γκούλαγκ. Ο Σολζενίτσιν συνελήφθη ενώ πολεμούσε κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με τον Κόκκινο Στρατό, επειδή σε αλληλογραφία του, τόλμησε να ειρωνευτεί

τον Στάλιν. Ως «εχθρός του λαού» πλέον, πήρε τον δρόμο για τα περιώνυμα γκούλαγκ. Η λέξη «γκούλαγκ» αποτελεί αρκτικόλεξο των ρωσικών λέξεων «Γκλάβνογιε Ουπραβλένιγιε Λαγκερέι» (Γενική Διοίκηση Στρατοπέδων). Σε

αντίθεση με ό,τι πιστεύεται, τα γκούλαγκ ως στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας και εξόντωσης πολιτικών αντιφρονούντων («ζεκ»), δεν ξεκίνησαν να λειτουργούν ως τέτοια επί Στάλιν, αλλά επί Λένιν. Επί Στάλιν όμως γνώρισαν τρομερή «άνθιση», ενώ δεν σταμάτησαν να λειτουργούν και τυπικά, παρά μόνο το 1989, επί «περεστρόικα» του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ.

Ως «Αρχιπέλαγος Γκούλαγκ», ο Σολζενίτσιν εννοεί την αχανή ρωσική ενδοχώρα, με τα διάσπαρτα «νησάκια» (δηλαδή τα γκούλαγκ). Σ' αυτό το «αρχιπέλαγος» καταλήγουν οι «χείμαρροι» και τα «ποτάμια» που δημιουργούνται από τις χιλιάδες των καταδικασμένων που προορίζονται να «ζήσουν» εκεί. Ακόμη και σήμερα, δεν υπάρχει κάποιος επιβεβαιωμένος αριθμός όσων στάλθηκαν στα γκούλαγκ. Οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για δεκάδες εκατομμυρίων, για όσο διάστημα λειτούργησαν. Σε κάθε περίπτωση, τουλάχιστον οι μισοί εκτιμάται ότι άφησαν την τελευταία τους πνοή μέσα στα γκούλαγκ, ή καθ' οδόν προς αυτά (πολλές φορές, η μεταφορά προς τα γκούλαγκ ήταν πιο μαρτυρική κι απάνθρωπη, ακόμη κι απ' την ίδια τη διαβίωση σ' αυτά).

Ο αναγνώστης, όσο υποψιασμένος και να είναι για το περιεχόμενο του βιβλίου, το βέβαιον είναι ότι θα φρίξει μ' αυτά που θα διαβάσει. Θα μονολογήσει πως «δεν είναι δυνατόν να έχουν συμβεί αυτά». Κι όμως... Η ιστορία έχει αποδείξει πως η θηριωδία και η απανθρωπιά δεν έχουν όρια. Η αχαλίνωτη φαντασία του ανθρώπου, όταν πρόκειται να πράξει το κακό, δεν γνωρίζει τέτοια όρια ...